

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

Deel 30

1 mei 1970

No. 5

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12 III, Amsterdam 1010 — Nederland

INHOUD: J. van der Vecht: In Memoriam Dr. L. G. E. Kalshoven (p. 89). — Horst Aspöck und Ulrike Aspöck: *Raphidia* (*Ornatoraphidia*) *christianodagmara* n. sp. - eine neue europäische Raphidiiden-Spezies (*Insecta*, *Raphidioptera*) (p. 99). — E. van den Broek: Parasites of animals in the Netherlands, supplement nr. 4 General survey of the occurrence of four species of the genus *Ornithomyia* (*Diptera*: *Hippoboscidae*) (p. 103). — Korte mededelingen (p. 98). — E. J. E. Lückert; B. J. Lempke; p. 102: Vacature; p. 108: Wanderversammlung deutscher Entomologen).

In Memoriam Dr. L. G. E. Kalshoven

door

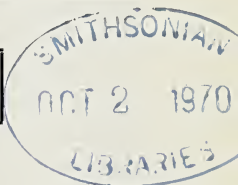
J. VAN DER VECHT

Op 15 maart jl. kwam na een langdurige ziekte een einde aan het werkzame leven van Dr. L. G. E. KALSHOVEN.

Louis George Edmund KALSHOVEN werd op 11 oktober 1892 in Den Haag geboren. Na in Maastricht en Middelburg het gymnasium te hebben bezocht, studeerde hij bosbouw aan de Landbouwhogeschool te Wageningen. In 1915 vertrok hij naar het voormalig Nederlandsch Indië om daar als houtvester bij de „Dienst van het Boschwezen” in Midden Java te worden geplaatst.

Hier bleek al spoedig, dat KALSHOVEN in zijn hart meer bioloog dan houtvester was. Zijn belangstelling voor de schadelijke insecten van de bosculturen was dan ook aanleiding, dat hij reeds na korte tijd werd overgeplaatst naar het „Boschproefstation” te Buitenzorg (Bogor), waar toen in sterke mate behoefte werd gevoeld aan onderzoek op dit gebied. Hij werkte daar enkele jaren aan de in 1918 ingestelde afdeling „Boschbescherming”, maar ging in 1921 met deze afdeling over naar het „Instituut voor Plantenziekten”. Aldus verkreeg hij nauw en nuttig contact met de actieve groep van onderzoekers, die daar sinds 1912 onder de bezielende leiding van Dr. C. J. J. VAN HALL de ziekten en plagen der cultuurgewassen van de bevolking bestudeerde.

Aanvankelijk bestond zijn werk uit incidenteel onderzoek omtrent allerlei schadelijke bos- en hout-insekten, waardoor hij een goed overzicht kreeg van de op dit gebied bestaande problemen. Bij de overgang naar het Instituut voor Plantenziekten werd in overleg met het Boschproefstation besloten in de naaste

toekomst speciale aandacht te besteden aan twee zeer belangrijke plagen, nl. de topboorder van de mahonie (*Hypsipyla robusta* Moore) en de djati-termiet *Kaloterms tectonae* Damm. (later *Neoterms tectonae* genoemd).

Het veldonderzoek omtrent deze en andere insekten werd in hoofdzaak verricht in Midden Java, waar KALSHOVEN, bijgestaan door de bos-architect F. A. Th. H. VERBEEK, in het djatibos bij Gedangan, ten zuiden van Semarang, een hulplaboratorium had ingericht. Hij verbleef daar graag en heeft er in de loop der jaren, met hulp van enige tot voortreffelijke veld-entomologen opgeleide Javaanse assistenten, een omvangrijke collectie bos-insekten aangelegd, waarbij tevens een grote hoeveelheid gegevens over levenswijze en economische betekenis werd verzameld.

De studie van de mahonie-rups resulteerde reeds na enkele jaren in een omvangrijke monografie van alle op Java waargenomen beschadigingen, ziekten en plagen van deze plant.

Het onderzoek van de djati-termiet vergde veel méér tijd en moeite, maar werd dan ook het hoogtepunt van KALSHOVEN's bos-entomologisch werk. Hij bestudeerde de obscure levensgeschiedenis van dit insect zowel door geregelde observatie van kolonies, die met vernuftige methoden in het laboratorium waren gesticht en opgekweekt, als door nauwkeurige analyse van aard en samenstelling van vele in het bos verzamelde kolonies; verder werden in het bos waarnemingen verricht over voedselplanten, het uitzwormen van de kolonies, natuurlijke vijanden, etc. In 1930 promoveerde hij te Wageningen op een verslag van de tot dat tijdstip bereikte resultaten, waarin ook reeds enige voor de praktijk zeer belangrijke conclusies konden worden vermeld. Diverse later verschenen publicaties getuigen van zijn voortdurende bemoeienis met dit probleem, dat hem bovendien stimuleerde tot incidentele studies omtrent velerlei andere termieten.

Door zijn benoeming tot hoofd van de dierkundige onderafdeling van het Instituut voor Plantenziekten, in 1934, werden KALSHOVEN's contacten met het landbouwkundig onderzoek nog nauwer dan tevoren. Mede hierdoor was hij de ideale persoon om te worden belast met een opdracht, die reeds lang op de lijst van on vervulde wensen van het Instituut stond, nl. het samenstellen van een algehele revisie van het verouderde handboek van DAMMERMAN: „Landbouwdierkunde van Oost Indië (1919). Met grote toewijding zette hij zich in december 1939 aan deze taak, waaraan hij ook nog gedurende de eerste 17 maanden van de Japanse bezetting — zij het onder zeer moeilijke omstandigheden — kon blijven doorwerken.

In de chaotische jaren, die op de interneringsperiode volgden, bleef KALSHOVEN in Buitenzorg, waar de grillen van het lot hem in een positie plaatsten, die weinig strookte met zijn bescheiden karakter. Als een geïsoleerde voorpost van het moeizaam weer op gang komende Departement van Economische Zaken moest hij daar nl. in onderhandelingen met autoriteiten van diverse landaarden de belangen van de vele landbouwkundige instituten ter plaatse behartigen. Hij was niet gelukkig met deze veelal in de politieke sfeer liggende taak, maar sloeg er zich dapper doorheen. Zeker voor hem gold wat de toenmalige adjunct-directeur van Economische Zaken in het eerste na-oorlogse nummer van het tijdschrift „Landbouw” schreef over hen, die destijds aan de wederopbouw medewerkten: „Hun aantal was beperkt, doordat velen de bezettingstijd niet overleefden en vele anderen voor her-

stel van gezondheid moesten evacueeren; zelf vaak niet voor de volle honderd procent fit, werd toch het werk opgenomen, overal waar dit mogelijk bleek en uitgebouwd in een tempo, dat vaak een overschatting van eigen werkkraft deed vreezen".

KALSHOVEN's bijzondere verdiensten in deze periode vonden in 1948 officiële erkenning in zijn benoeming tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Gelukkig kon in februari 1948 het werk aan „het boek" worden hervat en met grote ijver zette hij zich nu aan de voltooiing van deze opdracht. In augustus van dat jaar werd hij bereid gevonden een functie als lector aan de Landbouwfaculteit te aanvaarden, maar een aangeboden benoeming tot hoogleraar sloeg hij af uit vrees dat deze te veel beslag op zijn tijd zou leggen. Het lectorschap veroorzaakte wel enige vertraging, maar toch kon begin 1950 het eerste deel van „De plagen van de cultuurgewassen in Indonesië" verschijnen en reeds het volgend jaar kwam deel II van de pers.

Met de hem eigen zin voor detail en volledigheid — soms wellicht wat al te ver doorgevoerd — schiep hij aldus een voortreffelijk gedocumenteerd en geïllustreerd overzicht van de landbouwdierkunde van Indonesië, dat een waardig monument is geworden voor al degenen die op dit terrein hebben gewerkt. Ook thans nog nauwelijks verouderd, zal dit boek heel lang *de* vraagbaak blijven voor allen, die zich in Indonesië en omliggende landen omtrent deze tak van wetenschap willen oriënteren. Achteraf bezien zou het natuurlijk beter zijn geweest, indien dit boek in het Engels was geschreven. Ook KALSHOVEN heeft zich dit ten volle gerealiseerd, maar enkele pogingen om het werk te doen vertalen — eventueel met hulp van anderen en in verkorte vorm — hebben helaas (nog) niet het gewenste resultaat opgeleverd.

Na zijn repatriëring in 1951 is KALSHOVEN nog tot in 1957 verbonden geweest aan de Afdeling Tropische Producten van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Daar verrichtte hij o.a. onderzoek omtrent voorraadsinsekten, de toepassing van derris tegen rupsenplagen in Amsterdam en de resistentie van tropische houtsoorten tegen paalworm-aantasting.

In de volgende jaren kon hij zich geheel wijden aan het uitwerken van de vele gegevens, die als gevolg van de hierboven geschetste gang van zaken nog op nadere bestudering lagen te wachten. Ofschoon hieruit nog een aanzienlijke reeks van publicaties is voortgekomen, heeft hij tot zijn grote spijt dit werk niet volledig kunnen beëindigen. De oorzaak hiervan lag ten dele wel in het feit dat de systematiek van vele insektengroepen, die hij bestudeerd had, nog niet ver genoeg was gevorderd om betrouwbare determinaties van zijn materiaal mogelijk te maken; daarnaast hadden werklust en prestaties geleidelijk meer te lijden van zijn achteruitgaande gezondheidstoestand.

KALSHOVEN bezocht graag de bijeenkomsten van onze Vereniging, waarvan hij tijdens zijn eerste verlof (1921—'22) lid was geworden. In 1952 werd hij lid van de redactie-commissie, in welke functie hij zich gedurende 15 jaar bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt door de uiterst zorgvuldige samenstelling van de inhoudsregisters van de „Entomologische Berichten" en het „Tijdschrift voor Entomologie". Vóór de oorlog speelde hij een belangrijke rol in de Ned. Ind. Ent. Vereniging, in december 1934 ontstaan uit de vijf jaar tevoren opgerichte „Afdee-

ling Ned. Oost Indië" van de N.E.V. Van 1930—'34 was KALSHOVEN secretaris van de Indische afdeling, daarna trad hij tot zijn verlof in 1938 als voorzitter op. In zijn mededelingen op vergaderingen kwam vaak zijn speciale belangstelling voor bizarre verschijnselen in het insektenleven tot uiting: hij vertelde en schreef over insektenvraat aan ondergrondse kabels, aan elektrische leidingen, loden opium-ampullen, chocoladerepen, auto-bekleding, etc.

Nu KALSHOVEN is heengegaan, realiseren we ons pas goed welk een bijzondere plaats hij in onze entomologengemeenschap innam. Wij verloren in hem onze enige deskundige op het gebied van de tropische bos-entomologie en de enige Nederlandse termietenspecialist.

Wie het voorrecht heeft gehad, hem als vriend of collega te hebben gekend, beseft bovendien dat ook zijn karaktereigenschappen hem tot een zeer bijzonder mens maakten. Zelden zag men iemand, die zich zó inspande om bij discussies of meningsverschillen het standpunt van de andere partij te leren kennen en begrijpen, en die zich zóveel moeite gaf om anderen te helpen wanneer en waar hij kon. Dit laatste kwam wel het duidelijkst tot uiting tijdens de Japanse gevangenschap. Sommige van zijn lotgenoten herinneren zich levendig hoe hij toen ten bate van de vele oedeempatiënten in de ziekenbarakken van het kamp Tjimahi bij Bandoeng een „padden-farm" wist te organiseren. Na enig experimenteren was namelijk gebleken, dat zelfs een pad, mits deskundig behandeld, eetbaar is en een welkome bijdrage kon leveren ter bestrijding van het chronisch eiwit-tekort. De corveeërs, die dagelijks buitenwerk moesten verrichten, smokkelden hun buit, springlevend en verstoppt in broek of lendengordel, 's avonds het kamp binnen. Daar werden lange tijd grote hoeveelheden van deze dieren door KALSHOVEN en zijn helpers ontdaan van hun giftige bestanddelen en afgeleverd aan de ziekenkeuken . . . totdat tenslotte ook deze bron opdroogde en er in de omtrek geen pad meer te vinden was. Wie zal zeggen hoezeer KALSHOVEN met deze actie heeft kunnen bijdragen tot het lijfsbehoud van zijn kampgenoten?

Onze gevoelens van diepe deelneming gaan uit naar zijn echtgenote en kinderen en zijn naaste familieleden, die deze rustige en eerlijke mens nóg meer zullen missen dan wij.

Bibliografie¹⁾

- 1919a. De roode takboorder (*Zeuzera coffeae* Nietner) in boschculturen. — *Meded. Proefst. Boschwezen* 4 : 57—65, pl. 18, 19.
 1919b. De roode stamboorder (*Zeuzera postexcisa* Hampson). — *Meded. Proefst. Boschwezen* 4 : 69—71, pl. 20.
 1919c. Schade door den ringboorder (*Phassus* (?) *damor* Moore) aan wildhoutculturen. — *Meded. Proefst. Boschwezen* 4 : 75—81, pl. 21, 22.
 1920a. Voorlopig onderzoek van een aantasting van levenden Djati door *Xyleborus destruens* Bldfd. — *Tectona* 13 : 32—57, 2 pl., 2 fig.

¹⁾ Niet opgenomen: bijdragen tot de jaarlijkse overzichten van „Ziekten en plagen der Cultuurgewassen in Nederlandsch Indië" (*Meded. Inst. Plantenz.*, div. nrs.; enige boek-besprekingen en populaire artikelen; korte aantekeningen en demonstraties, gepubliceerd in „Verslagen van vergaderingen van de Afd. Ned. Oost Indië van de Ned. Ent. Ver.", nrs. 1—5 (1931—'34), in „Meded. Ned. Ind. Ent. Ver." 1—6 (1935—'40) en in vergaderings-verslagen van de Ned. Ent. Ver. (*Tijdschr. Ent.* en *Ent. Ber.*, *Amst.*). [Not included: annual reports; short contributions to meetings of entomological societies].

- 1920b. Dr. K. W. Dammerman, Landbouwdierkunde van Oost-Indië. — *Tectona* 13 : 578—581.
1921. S. Leefmans, De Klappertor. — *Teysmannia* 32 : 34—38.
- 1922a. Para-dichlorobenzene, een middel tegen insecten aan wortel en stamvoet van boomen. — *Teysmannia* 33 : 338—343.
- 1922b. Zoölogische Bijdragen. 1. Een topboorder by Artocarpus-soorten (*Margaronia caesalis* Wlk., Lep. Pyralidae). [A twigborer of Artocarpus species.]. 2. Vernieling van de vruchten van *Tectona grandis* L. door vogels en zoogdieren [Teakfruits spoilt by birds and mammals]. — *Tectona* 15 : 677—693, 1 pl.
- 1922c. Zoölogische Bijdragen. 3. De dierlijke beschadigingen van de mahonie (*Swietenia mahagoni* Jack. en *S. macrophylla* King) [The injuries by animals of *Swietenia*, etc.]. 4. Djati-insecten en de herkomst van *Tectona grandis* L. op Java [Insects and the land of origin of *Tectona grandis* L.]. — *Tectona* 15 : 782—793.
- 1922d. Zoölogische Bijdragen 5. Een eigenaardige beschadiging van djatitoppen door schildluizen en een boorrupsje (*Dichocrocis punctiferalis* Gn.) [A curious injury of tops of teak saplings by Coccids and a small boring caterpillar]. — *Tectona* 15 : 944—950.
- 1923a. Het vak „Boschbescherming”. — *Tectona* 16 : 62—80.
- 1923b. M. de Koning, Boschbescherming. — *Tectona* 16 : 197—202.
- 1923c. De actie in Australië tot wering van Nederlandsch-Indisch hout wegens vermeend gevaar voor invoer van boorders. — *Alg. Landb. weekbl. Ned. Indië* 8 (1); sep.: 1—12.
- 1923d. Zoölogische bijdragen. 6. De rupsenplaag van 1921—1922 in de tjemara-boschen bij de Bromo [The caterpillar-pest of 1921/22 in the Casuarina-forests near the Bromo, East Java]. — *Tectona* 16 : 608—627.
- 1923e. Aantasting van triplex-kistenhout door drooghout-boeboek (*Lyctidae*). — *De Thee* 4 : 59—65, pl. X.
- 1923f. Zoölogische Bijdragen. 7. Schade ondervonden van drooghoutboeboek (*Lyctidae*) [Powderpost-beetles in East Indian woods.]. — *Tectona* 16 : 718—740.
- 1923g. De boeboek in triplexhout. Nog eens boeboek en boordergaatjes in triplex. — *De Thee* 4 : 132—138, 3 pl.
- 1924a. Zoölogische Bijdragen. 8. Boorders in woengoevruchten. [Fruitborer-pests of Lagerstroemia.]. — *Tectona* 17 : 455—461.
- 1924b. Boeboek-aantastingen bij Hevea-boomen. [Shothole-borers of Hevea.]. — *Arch. Rubbercult.* 8 : 355—365.
- 1924c. Aanteekeningen over enkele kina-insecten. [Notes on a few pests of Cinchona.]. — *Meded. Inst. Plantenz.* 65 : 1—27, 3 pl.
- 1924d. Schade door hout-boeboek, speciaal in verband met de theecultuur. [Injurious action of „wood-bubuk” (shothole borers and powderpost beetles) in tea cultivation.]. — *Handelingen Theecongres, Bandoeng* : 58—72.
- 1924e. Boschinsecten en de Indische culturen. — *De Indische Culturen* 1924 : 23—24; *Tectona* 17 : 998—1000.
- 1925a. Uitvloeiingen van gom bij *Acacia decurrens* tengevolge van aanboring door boeboek-keertjes (*Platypodidae*). — *De Indische Culturen* 1925, no. 3; sep.: 1—3.
- 1925b. Iets over het onderzoek van schadelijke bosch- en houtinsecten. — *Tectona* 17 : 1130—1141; Jaarverslag Ver. Proefst. personeel 1924; sep.: 1—21.
- 1925c. Primaire aantasting van houtige gewassen door *Xyleborus*-soorten. Verslag 6e Verg. Ver. Proefst. personeel, Djocja; sep.: 1—14.
- 1926a. Beschadigingen, ziekten en plagen van mahonie (*Swietenia mahagoni* en *S. macrophylla*), aangeplant op Java. [Pests and diseases of mahogany cultivated in Java.]. — *Meded. Inst. Plantenz.* 69 : 1—126, 21 pl.
- 1926b. Het boschentomologisch onderzoek te Tjepoe. — *Magelang*, 19 pp.; Verslag dienstverg. boschbeheerders, Tjepoe, 30 Juli 1926 : 32—50.
1927. Korte mededeelingen over het onderzoek van de inger-inger-ziekte bij djati, veroorzaakt door *Kaloterms tectonae*. — *Tectona* 20 : 583—589.
- 1928a. Verdere mededeelingen over het onderzoek van de rangas- of inger-inger-ziekte bij dajti. — *Tectona* 21 : 397—419.

- 1928b. De beschadigingen, ziekten en plagen van de djati-bosschen op Java. [The pests, diseases and other injuries of the teak forests of Java.] — *Tectona* 21 : 593—623.
- 1929a. Massaal afsterven van walikoekoenboomen door den zigzagboorder. [Wholesale destruction of *Actinophora fragrans* trees in Java by a Buprestid borer.] — *Tectona* 22 : 1—22, 11 fig.; *Korte Meded. Inst. Plantenz.* 10.
- 1929b. De reactie der walikoekoenboomen op de aantasting door den zigzag-boorder. [The reaction of *Actinophora* trees on the attack by the zigzag-borer.] — *Tectona* 22 : 285—293.
1930. De biologie van de djatitermiet (*Kaloterms tectonae* Damm.) in verband met zijn bestrijding. [Bionomics of *Kaloterms tectonae* Damm. as a base for its control.] — Diss. Landbouwhogeschool Wageningen; *Meded. Inst. Plantenz.* 76 : 1—154, 20 pl.
1931. Voorlopige mededeelingen over insecten op djatibloemen. *Tectona* 24 : 785—789.
1932. Rupsen in jonge djativruchten. [*Dichocrocis punctiferalis* (Lep. Pyralidae) as a fruithorner of teak.] — *Tectona* 25 : 1613—1620, 4 figs.
- 1933a. Een groote boorder in den voet van poespaboomen. [A large longicorn borer in the base of trees of *Schima noronhae* Reinw. (*Trachylophus approximatus* Gah.).] — *Tectona* 26 : 498—507, 7 fig.
- 1933b. A note on some early contributions on Dutch East Indian Scolytids. — *Tijdschr. Ent.* 75, Suppl. : 242—253.
- 1933c. Problems of forest entomology in the Netherlands East Indies. — *Comptes Rendus Congrès de Nancy* (Union Intern. Inst. Rech. forestières); sep. 8 pp.; Ve Congrès Intern. Ent. Paris, (1932): 801—805.
- 1933d. Een nieuw middel voor houtconserveering: het xylamon. — *De Bergcultures* 7 : 1006—1008; *Tectona* 26 : 829—833.
- 1934a. De voedsierplant van *Pyrausta machaeralis* Walk. op Java. [The foodplant of *Pyrausta machaeralis* Walk. in Java.] — *Tectona* 27 : 71—75.
- 1934b. Nieuwe gegevens over stam- en houtboorders. — Verslag 13e Verg. Ver. Proefst. personeel 1933 : 90—97.
- 1934c. Topbeschadigingen door insecten in boschculturen. [Insects injurious to tops in forest plantations.] — *Tectona* 27 : 724—743, 10 fig.; *Korte Meded. Boschbouwproefst.* 47.
- 1935a. Een termietenkolonie op een varend schip. — *De Trop. Natuur* 24 : 176—178.
- 1935b. Boeboekkevertjes (Scolytidae) in Zingiberaceae, grassen en rotanstengels. [Scolytids boring in Zingiberaceae, grasses and rattan.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 1 : 13—15, pl. 1.
- 1935c (J. G. Betrem and —). Merkwaardige streng met cocons van een Meteorus-soort (Hym. Braconidae). [The remarkable mode of pupation in a *Meteorus* species.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 1 : 20—21, 1 fig.
- 1935d. Gegevens over *Schedorhinotermes javanicus* Kemner. [Notes on, etc.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 1 : 21—22.
- 1935e. Indomalaysian *Nothopeus*-species (Col., Cerambycidae), remarks on their foodplants, identity and mimicry. — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 1 : 50—54, 1 fig.
- 1935f. Dermestiden in Nederlandsch-Indië. 1. Aanteekeningen over hier voorkomende tapijtkewertjes (*Anthrenus* en *Attagenus* spp.) [with summary]. — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 1 : 72—76, 3 fig.
- 1935/36. Insecten in versche en in opgeschuorde tengkawang pitten (*Shorea* en *Isoptera* spp., *Dipterocarpaceae*). [Insect damage in newly gathered and stored illipe nuts.] — *Landbouw* 11 (1935) : 146—154; *Tectona* 29 (1936) : 44—52.
- 1936a. On *Monohammus* (*Dichammus*) species of the Netherlands Indies (Col. Lamiidae). — *Ent. Meded. Ned. Indië* 2 : 5—8.
- 1936b. De keverfauna van een auto. — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 2 : 13—14.
- 1936c. Onze kennis van de Javaanse termieten. — *Handel. 7e Ned.-Ind. Natuurwet. Congres* : 427—434.
- 1936d. Boorders in kruidnagelboomen. [Borers in clove trees.] — *Landbouw* 12 : 165—190, 6 figs.
- 1936e. Twee gevallen van insectenschade aan metalen. [Two instances of insect damage to metals.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 2 : 59—61, 2 fig.

- 1937a. De ziekten en plagen van den rasamala. [Pests and blights of *Altingia excelsa*.] — *Tectona* 30 : 162—176, 2 fig.
- 1937b. Nog enkele aantekeningen over beschadiging van electrische geleidingsdraden. — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 3 : 5—6.
- 1937c. Dermestiden in Nederlandsch Indië. 2. Het geslacht *Dermestes*. 3. *Aethriostoma* (*Telopes*) *undulata* Mots. [The genus *Dermestes*, etc.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 3 : 29—33, 1 fig.
- 1937d. Verdere aantekeningen over de huismier *Monomorium destructor* Jerd. [Further notes on, etc.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 3 : 65—71, 1 fig. and pl. 4.
- 1938a. Invloed van insecten op de kwaliteit en verhandelbaarheid van Indische landbouwproducten. [The quality and marketability of East-Indian agricultural products as affected by insects.] — *Landbouw* 14 : 70—117.
- 1938b. De boekenworm in Nederlandsch-Indië. [The bookworm in the Netherlands Indies.] — *Ent. Meded. Ned. Indië* 4 : 10—16, 4 fig.
- 1938c. Einiges über den Parasiten der Soldaten von *Macrotermes gilvus*, und: Weiteres über das Benehmen der *Misotermes* Abdominal Larven und der *Myiagenen* (in: Schmitz, *Misotermes exenterans* n.g.n.sp., eine parasitische Fliege aus der Familie der Phoridaen). — *Treubia* 16 : 391—397.
- 1939a. Een groote boorder in het hout van meubels in Nederlandsch-Indië (*Stromatium longicorne* Newm.). [A longicorn borer in furniture etc.] — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 5 : 1—10, pl. 1; *Tectona* 32 : 219—229.
- 1939b. Een boktorlarf als boorder in levende en doode djatiboomen (*Monohammus rusticator* Fab.). [A longicorn borer in living and dying teak trees.] — *Tectona* 32 : 321—337, 3 pl.
- 1939c. Phasen van ontwikkeling bij de nestvormen en bouwwijzen van de Ned.-Indische termieten. — Hand. 27e Ned. Natuur- en Geneesk. Congres (Nijmegen), 4 pp.
- 1940a. De beschadiging van papier en boeken door insecten en de middelen ter bestrijding hiervan. — *Nieuwsblad voor den Boekhandel in Ned. Oost Indië* 1 : 1—12 (sep.); *Pharm. Tijdschr.* 5 (1941) : 1—21 (sep.)
- 1940b. Observations on the red branch borer, *Zeuzera coffeae* Nietn. (Lep. Cossidae). — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 6 : 50—54, pl. 5.
- 1941a. Invloed van de locale macroscopische fauna, en met name van de termieten, op de vruchtbaarheid van den bodem. — *Landbouw* 17 : 702—716, 1 pl.; Verslag 28ste Verg. Ver. Proefst. personeel : 206—220, 1 pl.
- 1941b. Aantasting van opgeslagen producten door dieren. *Natuurwetensch. Tijdschr. Ned.-Indië* 101 : 99—108; *De Bergcultures* 15 (25) : 827—835.
- 1941c. Groundplans of termite nests. — *Ent. Meded. Ned.-Indië* 7 : 30—34.
1942. Het optreden en de bestrijding van insecten in rijstvoorraden. — *De Bergcultures* 16 : 115—119.
- 1946a. Rapport over het Algemeen Proefstation voor den Landbouw te Buitenzorg gedurende het eerste deel van den bezettingstijd (Maart 1942—Sept. 1943). — *Landbouw* 19 : 17—31.
- 1946b. In Memoriam P. van der Goot. — *Landbouw* 19 : 50—53.
1948. Aanvullende gegevens over het optreden in Indonesië van de treksprinkhaan. [Additional data on the occurrence in Indonesia of Oriental Migratory Locust.] — *Landbouw* 20 : 349—364; *Meded. Alg. Proefst. Landb.* 76 (= *Meded. Inst. Plantenz.* 103).
1950. Insects on Canna; observations in a towngarden. — *Idea* 8 : 17—19.
- 1950/1951. De plagen van de cultuurgewassen in Indonesië [with explanation to illustrations in English]. — W. van Hoeve, 's-Gravenhage/Bandoeng, 2 vols., pp. 1—1065, 579 fig., 16 gekl. pl. (16 col. pls).
- 1952a. Survival of *Neotermes* colonies in infested teak trunks after girdling or felling of the trees. — *Tectona* 42 : 1—7; *Communic. of Forest Res. Inst. Bogor* 35 : 1—7.
- 1952b. Observations on the attractiveness of certain materials for termites. — *Ent. Ber., Amst.* 14 : 188—190.
- 1953a. Important outbreaks of insect pests in the forests of Indonesia. — *Trans. IXth Intern. Congr. Ent.* 2 : 229—234.

- 1953b. Roepke's werk op het gebied van de toegepaste entomologie voor het voormalig Nederlandsch Oost Indië. — *Tijdschr. Plantenz.* 59 : 154—159.
- 1953/1954. Survival of Neotermes colonies in infested teak trunks after girdling or felling of the trees. II. — *Tectona* 43 (1953) : 59—74; *Communic. Forest Res. Inst.* 45 (1954).
- 1954a. Dermestids in Indonesia. 4. On the development of Dermestes species on dried fish and meat in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 15 : 112—116, 1 fig.
- 1954b. Biologische vraagstukken. Voorraad-insecten in handelsartikelen (cacao-bonen en -producten, derriswortel en rotan.) [Insects in stored products: cocoa beans and products, derris roots and rattan cane.] — *Inl. en Onderz. Afd. Trop. Prod. in 1953. Kon. Inst. Tropen* : 8—17, 4 fig. [summary : 63—64].
- 1954c. Twee soorten cacaomot in Nederland. [Two species of cocoa-moth in The Netherlands.] — *Ber. Afd. Trop. Prod., Kon. Inst. Tropen* 246 : 1—14, 4 fig.
- 1954d. Termieten, schade en bestrijding. — *Bouw*, no. 47 (20 nov.), 2 pp., 3 fig.
- 1954e. On the change in occupation by termite colonies of mounds after conversion of a jungle area into rice-fields in Java. — *Ins. Soc.* 1 : 319—323, 1 pl.
- 1954f. A note on the nest building habits of Odontotermes spp. in Java. — *Ins. Soc.* 1 : 325—330.
- 1954g. Scolytids in relation to premature death of nutmeg trees (Myristica) in Sumatra. — *Contrib. Gen. Agric. Exp. Bogor*, 140 : 1—16.
- 1954h. In Memoriam S. Leefmans. His contributions to entomology in Indonesia, 1912—1934. — *Indonesian Jl. Nat. Sci.* 110 : 129—142.
- 1955a. The ability of Coptotermes to locate exposed timber. — *Idea* 10 : 43—49.
- 1955b. Dermestids in Indonesia. 5. Note on Orphinus fulvipes Guér. — *Idea* 10 : 50—53.
- 1955c. Additional note on the giant Elaterid, Oxynopterus mucronatus Ol., a predator on termites in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 15 : 273—278, 3 figs.
- 1955d. Demonstratie van in Nederland ingevoerde voorraadinsecten uit de tropen. — *Ent. Ber., Amst.* 15 : 290—291.
- 1955e. Notes on the habits and ecology of Indonesian forest insects of minor importance (Introduction; Cerambycidae). — *Ent. Ber., Amst.* 15 : 437—440.
- 1955f. Biologische vraagstukken. [Insects in kapok-pods and soy-beans, defects of rattan, resistance of plastics to ants and termites.] — *Inl. Onderz. Afd. Trop. Prod. in 1954. Kon. Inst. Tropen* : 20—31, 3 fig. [summary : 75—77].
- 1955g. Notes on the habits and ecology of Indonesian forest insects of minor importance. 2. Cerambycidae, Lamiinae. — *Ent. Ber., Amst.* 15 : 528—533, 1 fig.
- 1955h. Observations on Macrotermes gilvus Holmgr. in Java. — *Ins. Soc.* 2 : 313—321, 2 pls.
- 1956a. Observations on the inner structure of Macrotermes gilvus mounds in Java. — *Ins. Soc.* 3 : 269—272, 1 pl.
- 1956b. Observations on Macrotermes gilvus Holmgr. in Java — 3. Accumulations of finely cut vegetable matter in the nests. — *Ins. Soc.* 3 : 455—461, 1 pl.
- 1956c. Biologische vraagstukken. [A borer in living rattan palm, insects in palm kernels from S. America, termite breeding in the laboratory.] — *Inl. Onderz. Afd. Trop. Prod. in 1955. Kon. Inst. Tropen* : 10—17 [summary : 63—64].
- 1956d. Notes on the habits and ecology of Indonesian forest insects. III Curculionidae. IV Buprestidae. — *Ent. Ber., Amst.* 16 : 77—88, 11 figs., 169—172.
- 1957a. An analysis of ethological, ecological and taxonomic data on Oriental Hispinae. — *Tijdschr. Ent.* 100 : 5—24.
- 1957b. Biologische vraagstukken. [Ephestia in cocoa-beans, insects in ground nuts, black rot in rattan cane.] — *Inl. Onderz. Afd. Trop. Prod. in 1956. Kon. Inst. Tropen* : 10—15, 1 fig. [summary : 60—61].
- 1957c. Further observations on the dispersal and settling of Neotermes alates in teak forests in Java. — *Idea* 10 (4) : 7—12.
- 1958a. Observations on the black termites, Hospitalitermes spp., of Java and Sumatra. — *Ins. Soc.* 5 : 9—30, 2 figs., 3 pls.
- 1958b. Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea. 1. Xyleborus fornicatus as a primary and secondary shot-hole borer in Java and Sumatra. — *Ent. Ber., Amst.* 18 : 147—160,

- 185—190, 6 figs. Do. 2. A case of primary infestation of Glochidion by Xyleborus xanthopus Eichh. — *Ibid.* : 190—193, 1 fig.
- 1958c. The occurrence of the primary twig borer Xyleborus morstatti Hag. in Indonesia (Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea 3). — *Ent. Ber., Amst.* 18 : 220—230, 244—252, 4 figs.
- 1958d. Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea 4. Data on the habits of Scolytidae (1). — *Tijdschr. Ent.* 101 : 157—180, fig. 1, pls. 4—7.
- 1959a. New cases of synonymy in Indomalayan Scolytids. — *Ent. Ber., Amst.* 19 : 93—97.
- 1959b. Investigations of the initial infestation of new teak plantations by the trunk-inhabiting termite, Neotermes tectonae Damm., in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 19 : 138—143.
- 1959c. Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea 4. Data on the habits of Scolytidae (2). — *Tijdschr. Ent.* 102 : 135—173, pls. 15—22.
- 1959d. Dr. A. Zimmermann's Java Scolytids identified (Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea, 5). — *Ent. Ber., Amst.* 19 : 224—227.
- 1959e. Outbreaks of the tent caterpillar (Malacosoma neustria L.) on elm trees in Amsterdam and the efforts to control them with derris-powder — *Bijdr. Dierk. Amst.* 29 : 105—120, 9 figs.
- 1959f. Preliminary observations on shoot-borers and cone-borers of Pinus merkusii in Sumatra. — *Idea* 12 (2—4) : 60—66.
- 1960a. Observations on the nests of initial colonies of Neotermes tectonae Damm. in teak trees. — *Ins. Soc.* 6 (1959) : 231—242.
- 1960b. Data on the occurrence of Glyptotermes and Neotermes species in Java and Sumatra. — *Ent. Ber., Amst.* 20 : 34—40.
- 1960c. Two new cases of synonymy in Indomalayan Platypodidae and Scolytidae. — *Ent. Ber., Amst.* 20 : 63—64.
- 1960d. A form of commensalism in Xyleborus species? (Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea 6). — *Ent. Ber., Amst.* 20 : 118—120, 5 figs.
- 1960e. Biological notes on the Cryptotermes species of Indonesia. — *Acta Tropica* 17 : 263—272.
- 1960f. Studies on the biology of Indonesian Scolytoidea 7. Data on the habits of Platypodidae. — *Tijdschr. Ent.* 103 : 31—50, pls. 1—3.
- 1960g. Observations on the parasites of Xyleborus twig-borers in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 20 : 259—262.
- 1961a. Larvae of Homodes mimicking the aggressive Oecophylla ant in Southeast Asia. — *Tijdschr. Ent.* 104 : 43—50, fig. 1, one col. plate (no. 7).
- 1961b. (— and A. Diakonoff). Obituary. Professor Dr. Walter Karl Johann Roepke 1882—1961, with a list of papers by W. Roepke. — *Tijdschr. Ent.* 104 : 78—91.
- 1961c. A study of the twig-borer Xyleborus morigerus Blandford, mainly based on observations in Java. — *Tijdschr. Ent.* 104 : 93—110.
- 1961d. A note on the identity of Xyleborus species, formerly reported as twig-borers of coffee in Tonkin. — *Ent. Ber., Amst.* 21 : 133—136.
- 1961e. Habits and host-associations of Indomalayan Rhynchophorinae (Coleoptera, Curculionidae). — *Beaufortia* 9 : 49—73, 3 figs.
- 1961f. Observations on the ecology and epidemiology of Xyleborus destruens Bldfd., the near-primary borer in teak plantations in Java. — *Bijdr. Dierk. Amst.* 31 : 5—21, 14 figs., 1 map.
- 1962a. Note on the habits of Xyleborus destruens Bldfd., the near-primary borer of teak trees in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 22 : 7—18, 8 figs.
- 1962b. Observations on Coptotermes havilandi Holmgr. (javanicus Kemn.) (Isoptera). — *Beaufortia* 9 : 121—137.
- 1962c. (J. J. Murayama and —). Xyleborus morstatti Hag., a synonym of X. compactus Eichh. (Col. Scolytidae). — *Ent. Ber., Amst.* 22 : 247—250.
- 1962d. Coptotermes curvignathus as a cause of trouble in electric systems. — *Symp. gen. biol. ital.* 11 : 223—229.
- 1962e. Notes on the ecology of oriental — mostly Indonesian — Cossoninae, Phaenomerini and Sivalini (Col. Curculionidae). — *Tijdschr. Ent.* 105 : 261—272, 1 fig.

- 1963a. Penetration of *Coptotermes hyaloapex* Holmgr. into an underground cable in West New Guinea. — *Ent. Ber., Amst.* 23 : 30—31, 1 fig.
- 1963b. Ecological data on some neotropical Scolytidae, Platypodidae and Bostrychidae (Coleoptera), mainly of Surinam. — *Beaufortia* 9 : 232—240.
- 1963c. *Coptotermes curvignathus* causing the death of trees in Indonesia and Malaya. — *Ent. Ber., Amst.* 23 : 90—100, 6 figs.
- 1963d. Termite problems. — *Tropical Abstr.* 18 (5): 289—294.
- 1963e. Notes on the biology of Indonesian Bostrychidae (Col.). — *Ent. Ber., Amst.* 23 : 242—257, 8 figs.
- 1964a. Observations on Lymexylonidae in Indonesia and Malaya. — *Ent. Ber., Amst.* 24 : 184—186.
- 1964b. Fruits of *Podocarpus imbricata* bored by an Anthribid and a microlepidopteron in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 24 : 254—255, 1 fig.
- 1964c. The occurrence of *Xyleborus perforans* (Woll.) and *X. similis* in Java (Col., Scolytidae). — *Beaufortia* 11 : 131—142, 3 figs.
- 1964d. Notes on the biology of Indomalayan weevils (Curculionidae). — *Ent. Ber., Amst.* 25 : 64—67, 3 figs.
1965. Notes on some injurious Lepidoptera from Java. — *Tijdschr. Ent.* 108 : 73—93, 2 figs., pls. 6 (col.), 7—10.
1966. The biology of *Casmara kalshoveni* Diakonoff, an Oecophorid borer. — *Tijdschr. Ent.* 109 : 87—88, 1 fig.
1970. Observations on the blood-sucking Reduviid *Triatoma rubrofasciata* (DeGeer) in Java. — *Ent. Ber., Amst.* 30 : 41—47.

Enkele goede vangsten van Lepidoptera in de zomer van 1969. In 1968 had ik een kweek van *Ochrostigma velitaris* Hufn. De poppen werden buiten overwinterd. Terwijl de drukste vangst in 1968 omstreeks 1 juli was, kwamen de gekweekte exemplaren bijna alle al in juni uit. In de val ving ik ze op 13.VI, 18.VI 20.VI en 1.VII en tenslotte nog een exemplaar op 22.VII.

Actinotia polyodon Clerck. De eerste verscheen op 12 mei. Daarna kwamen er op 26.V (drie), 28 en 29.V, 21 en 22.VI, 1.VII en 30.VII. 3 en 4.VIII. Aangezien de drie laatste dieren zeer vers waren, vermoed ik, dat op 30 juli de tweede generatie begon te vliegen. Deze was veel schaarser dan de eerste.

Met de heer VAN DER LINDEN uit Belfeld, die over een aggregaat en een auto beschikt, kwam ik verscheidene malen in Vlodrop, Geulle en Vijlen. Op 3.VIII vingten we in Geulle een ♂ van *Notodonta tritophus* Esper. De houding van de vlinder op het laken leek geweldig veel op die van *Notodonta dromedarius* L., die in veel exemplaren verscheen. Het dier had zeker een uur op het laken gezeten, toen de heer RHEIS alle exemplaren met een scherpe zaklantaarn bescheen en zo de *tritophus* ontdekte. Via de heer VAN DER LINDEN kwam het exemplaar in mijn verzameling.

Begin augustus vingten wij te Geulle meer dan 100 *Craniophora ligustri* L., waaronder verscheidene ♀♀. Enkele daarvan legden eitjes, die reeds na 3 tot 4 dagen de rupsjes leverden. De kweek was zeer makkelijk en voorspoedig. Reeds op 4 september waren alle rupsen verpopt, niet meer dan 3 à 4 weken na het uitkomen.

Aethmia centrago Haworth (*xerampelina* Hübner). Eind augustus ving ik met de heer VAN DER LINDEN meer dan 100 exemplaren bij Geulle. Onze vangplaats grensde aan een essenbos. De fraaie vlinder bleek nogal variabel te zijn. Ook van deze soort verkregen we verscheidene eitjes.

E. J. E. LÜCKER, Willem II Singel 28, Roermond.

Dagvlinder op licht. In *Ent. Ber.* 28: 100 (1968) deelde CAMPING mee, dat hij in 1967 een *Thecla betulae* op licht ving. Op 1 (of eigenlijk al 2) augustus 1969 maakten de heer VAN AARTSEN en ik iets dergelijks mee. Op deze lauwe avond hadden we het scherm opgesteld bij Overveen. Omstreeks half één 's nachts verscheen plotseling een exemplaar van *Quercusia quercus* L. op het laken. — LPK.